

OS KOMMUNE

Aktive opplevelser for barn

Planstrategi 2020-2023

Høringsdokument

Innhold

Innledning	2
Nasjonalramme	2
Regionalramme	3
Del 1. Kunnskapsgrunnlaget	4
Befolkning- sammensetning og utvikling	5
Levekår og folkehelse	7
Næringsliv og sysselsetting	10
Boligbygging	12
Miljø og klima	13
Transport og infrastrukturbygging	14
Langsiktig arealforvaltning	14
Kommunal forvaltning og tjenesteyting	17
Kommunal økonomi	20
Del 2. utfordringer, muligheter og prioriterte planoppgaver	22
Befolkning- sammensetning og utvikling	22
Levekår og folkehelse	22
Næringsliv og sysselsetting	23
Boligbygging	23
Klima og miljøutfordringer	24
Transport og infrastrukturbygging	25
Langsiktig arealforvaltning	26
Kommunal forvaltning og tjenesteyting	26
Kommunal økonomi	27
Oppsummering	27
Kommuneplanens samfunnsdel	27
Kommuneplanens arealdel	28
Andre planer	28
Oversikt over aktuelle planer	29

Utarbeidet dato	03.06.2020	
Utarbeidet av	Ieva Norvaisaite-Hicks	
Kontrollert av		
Revisjon	Dato	Revisjonen gjelder

Innledning

Kommunestyret skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi, jamfør Plan- og bygningslovens § 10-1 om kommunal planstrategi.

Formålet med planstrategien er å klargjøre hvilke planoppgaver kommunen bør starte opp eller videreføre for å legge til rette for en ønsket utvikling i kommunen.

Et viktig siktemål er å styrke den politiske styringen av hvilke planoppgaver som skal prioriteres. Arbeidet med kommunal planstrategi vil gi en bedre og mer systematisk vurdering av kommunens planbehov slik at kommunen bedre kan møte de aktuelle utfordringene. Kommunal planstrategi skal omfatte kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling. Det gjelder både langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunenes planbehov i valgperioden.

Planstrategien er retningsgivende for kommunens planlegging og har ingen direkte rettsvirkning for kommunens innbyggere.

Nasjonal ramme

Regjeringen har lagt fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet (KGL. res. 14.05.2019). Regjeringen ønsker at regional og lokal samfunns- og arealplanlegging skal være basert på åpen dialog mellom alle parter, der også staten deltar. Regjeringen legger vekt på fire store utfordringer:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn og
- Å skape et trygt samfunn for alle

Regjeringen har bestemt at FNs 17 bærekraftsmål, som Norge har sluttet seg til, skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer. Det er derfor viktig at bærekraftmålene blir en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen.

Planstrategien for Os kommune legger til grunn og følger opp regjeringens nasjonale forventninger basert på FNs 17 bærekraftsmål som ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng og viser at det er viktig å finne en god balanse mellom mennesker, miljø og økonomi. De tre bærekraftperspektivene henger sammen og er avhengig av hverandre.

Regional ramme

Fylkeskommunen skal utarbeide Regional planstrategi hvert fjerde år, og i samme periode som den kommunale planstrategien utarbeides. Innlandet fylkeskommune har utarbeidet forslag til regional planstrategi for Innlandet 2020- 2024 (Innlandsstrategien) - som er sendt på høring. Høringsfristen for Innlandsstrategien er utsatt til 26.06.2020 og behandling i fylkestinget oktober 2020. Innlandsstrategien er et viktig utviklingsverktøy for å bestemme regionale satsninger, og skal lede fram til hvilke regionale planer som skal utarbeides. Innlandsstrategien 2020- 2024 har fire prioriterte satsingsområder som skal følges videre i regional planlegging:

1. **Innbyggere** - det skal være godt å bo, leve, jobbe og utdanne seg i Innlandet. Det er ønskelig at flere skal flytte hit og tilbringe tid i fylket.
2. **Innovasjon** - vilje til utvikling. Innovasjon, både i offentlig og privat sektor som skaper nye arbeidsplasser.
3. **Inkludering** - aktivt gjennom universell utforming og god integrering.
4. **Infrastruktur**- mobilitet og tilgjengelighet skal sikres i et vidstrakt fylke. Derfor det skal investeres i veg, kollektivtrafikk og digital infrastruktur.

Planstrategien for Os kommune blir delt i to.

- **Del 1:** Kunnskapsgrunnlaget, som redegjør for nåsituasjonen og viktige utviklingstrekk i Os innenfor områdene;

- a) demografi/befolknings-sammensetning og utvikling
 - b) levekår og folkehelse
 - c) næringsliv og sysselsetting
 - d) boligbygging
 - e) miljø- og klima
 - f) transport og infrastrukturbygging
 - g) langsiktig arealforvaltning
 - h) kommunal forvaltning og tjenesteyting samt utfordringene framover innenfor kommunens tjenesteområder
 - i) kommunal økonomi
- **Del 2:** Beskriver utfordringer, muligheter og prioriterer planlegging innenfor overnevnte områder i valgperioden

Del 1. Kunnskapsgrunnlaget

Kunnskapsgrunnlaget er ikke en fullstendig oversikt over alle områder i kommunen, men den peker på viktige forhold som kan bidra til en felles forståelse av nåsituasjonen og fremtidige behov i kommunen. Det vil bidra til et godt grunnlag for et systematisk og målrettet planarbeid. Kunnskapsgrunnlaget vil dermed ha stor betydning for hvilke planoppgaver Os kommune bør prioritere fremover.

I denne delen presenteres tall, og fakta og statistikk for utviklingen i Os kommune.

Kunnskapsgrunnlaget skal fungere som et godt grunnlag for å vurdere å prioritere kommunens planbehov i planstrategien som skal gjelde i perioden fram mot kommunestyrevalget i 2023. Statistiske nøkkeltall for Os kommune blir i kunnskapsgrunnlaget sammenlignet med gjennomsnitt for Hedmark og Sør- Trøndelag fylker og Norge (landet) når det vurderes som relevant. Nøkkeltall for Os blir også sammenstilt med nøkkeltall fra andre sammenlignbare kommuner.

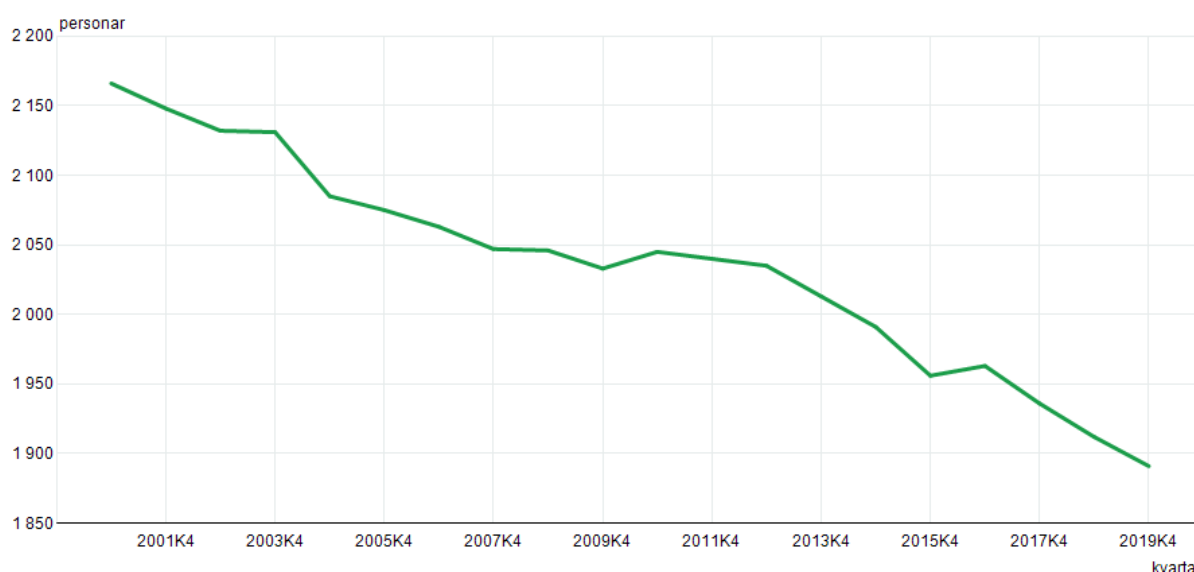
Det statistiske materialet er hentet fra Statistisk sentralbyrå (SSB), Innlandet fylkes statistikkbank, KommuneHelse statistikkbank, Telemarksforsknings regionale analyser.

Det varierer hvor nytt det statistiske grunnlaget er for ulike tema hos de ulike statistikkbankene.

Befolknings-sammensetning og utvikling

Antall innbyggere i Os kommune har sunket i løpet av de siste 20 årene. Ved utgangen av 2019 hadde Os kommune 1891 innbygger, som er 65 personer mindre enn ved utgangen av 2015.

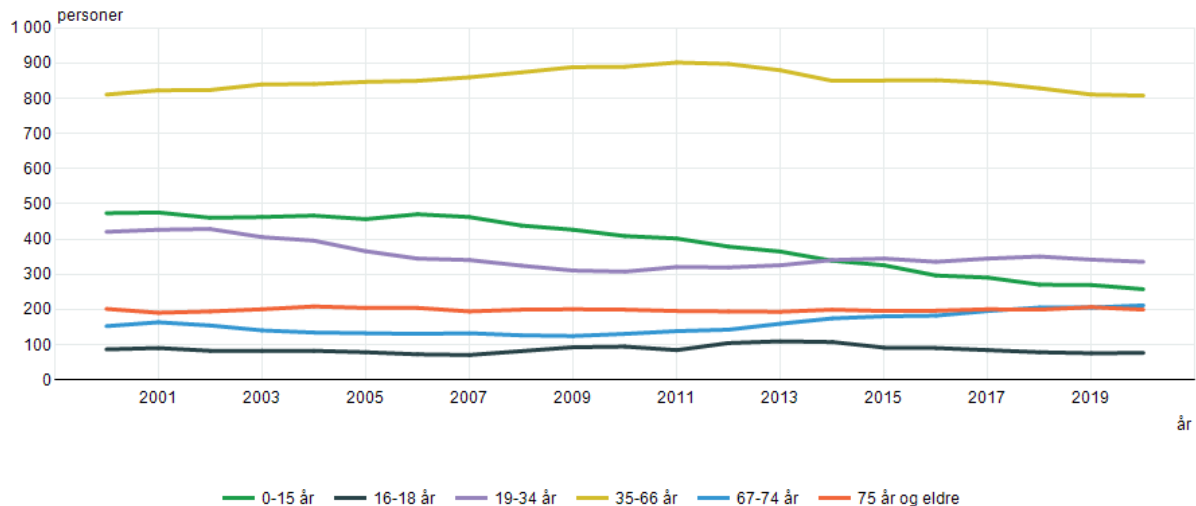
01222: Befolkning og kvartalsvise endringer, etter kvartal. Os (Hedmark) (1976-2019), Befolkning ved utgangen av kvartalet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Andelen eldre og ikke yrkesaktive personer øker, og andelen yrkesaktive personer (aldersgrupper 19- 34 og 35-66 år) har en nedgående trend. Samtidig har antall personer i aldersgruppen 0 til 15 år sunket kraftig.

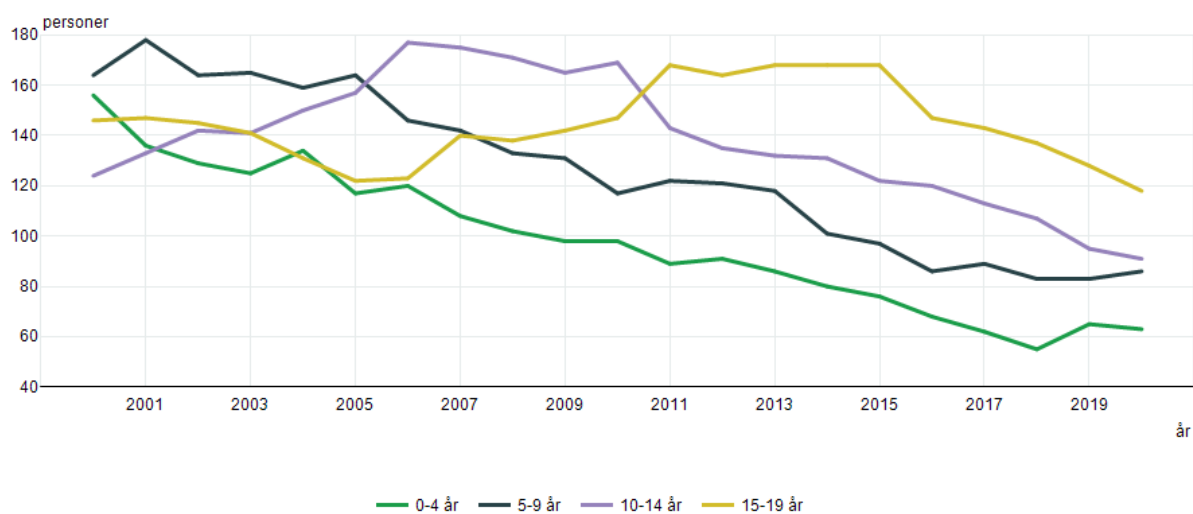
07459: Befolkning, etter alder og år. Os, Personer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Antall barn i barnehage- og barneskolealder synes nå å ha stabilisert seg og økt noe siden 2018, mens antall personer i ungdomsskole- og videregående skolealder fortsetter å synke. Den positive trenden i antall barn i barnehage- og barneskolealder vil påvirke fremtidig befolkningstall for aldersgruppen 10-19 år. Det er forventet at også antall personer i denne aldersgruppen vil stabilisere seg og øke proporsjonalt med antall barn i barnehage- og barneskole.

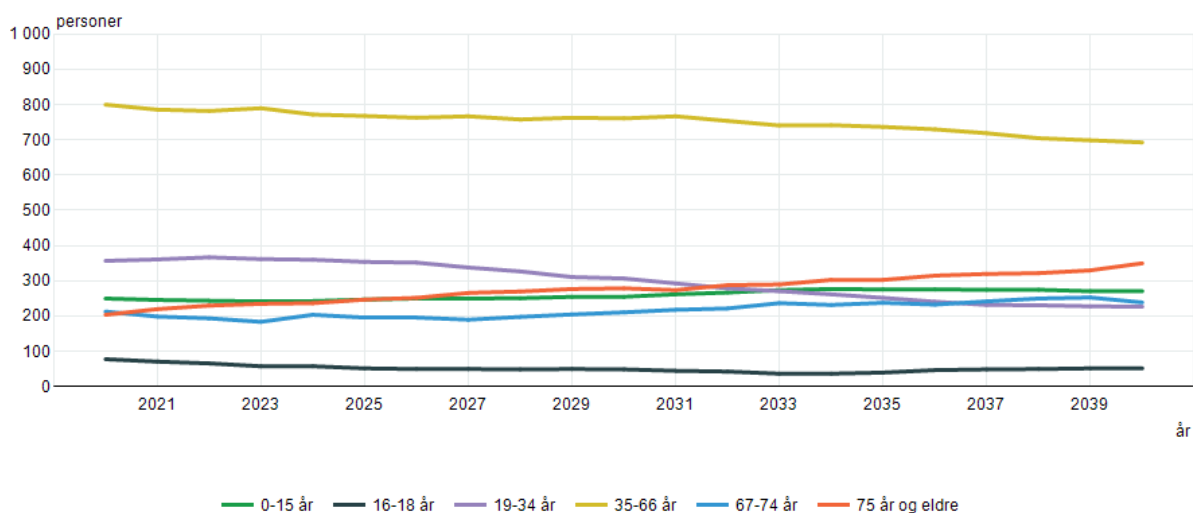
07459: Befolkning, etter alder og år. Os, Personer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Framskrevet folkemengde i 2020-2040 viser videre nedgang i innbyggertallet. I 2040 viser prognosen 1832 innbyggere, med sterkt økende antall innbyggere over 75 år, og svak nedgang av yrkesaktive innbyggere.

11668: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter alder og år. Os (Hedmark) (1976-2019), Hovedalternativet (MMMM).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

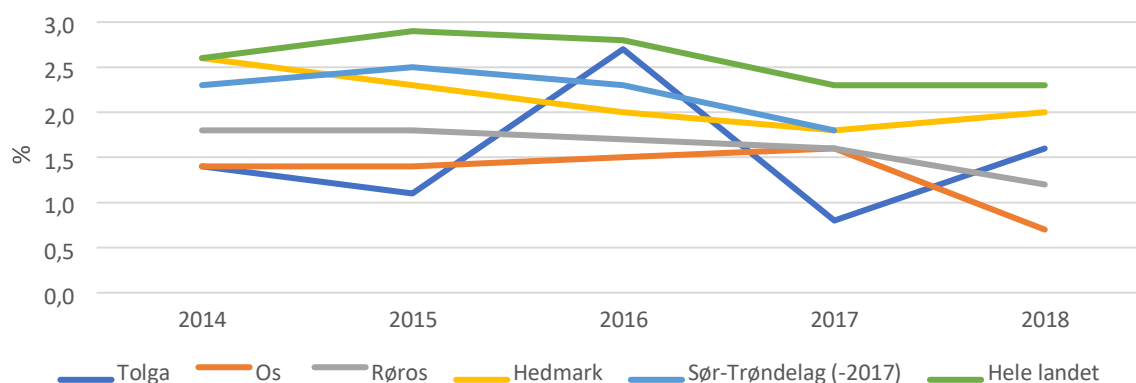
Levekår og folkehelse

Livet består av ulike pilarer eller livsområder, som alle har betydning for hvordan vi har det. Det handler om relasjonene vi har til andre mennesker, både de nærmeste og generelt, og hvorvidt vi har mulighet til å hente oss inn «mellom slagene». Psykisk og fysisk uhelse kan

sette begrensninger for livsutfoldelsen. Hvordan vi har det kan knyttes til stedet der vi bor, boligen og nærmiljøet, og om vi føler oss trygge – fysisk, sosialt og materielt. Hvordan vi har det når vi er på jobb påvirker livskvaliteten, det samme gjør det å ikke ha mulighet til å delta i arbeidslivet. Gjennom arbeid, utdanning og deltakelse i frivillige eller politiske aktiviteter kan vi bidra til fellesskapet, og også bruke og utvikle oss selv.

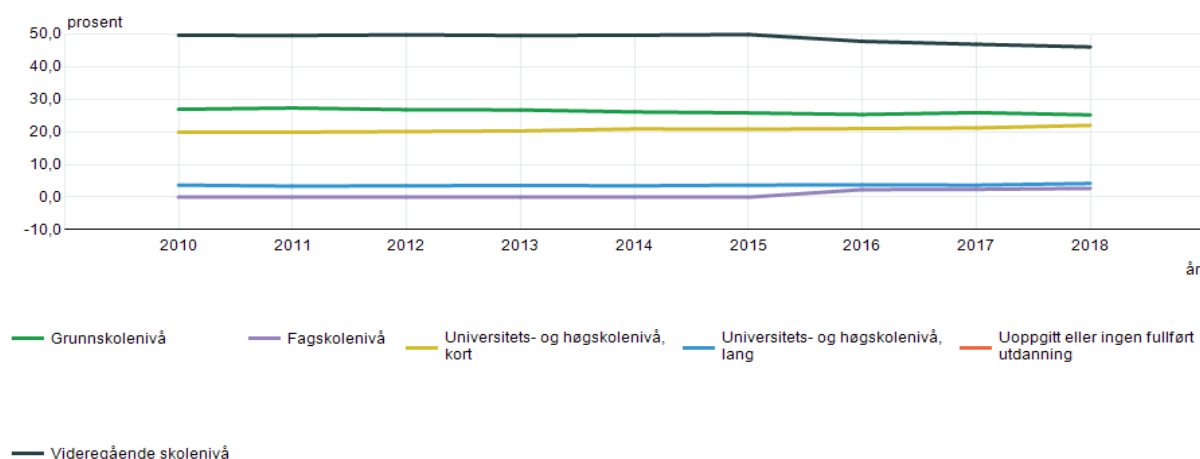
Arbeidsledigheten er relativt lavt i Os kommune sammenlignet med arbeidsledighetstall for Hedmark fylke og landet generelt.

10593: Registrerte arbeidsledige 2014-2018.

Over halvparten av befolkningen i Os har utdanning fra videregående skole eller høyere utdanning. Det er en økende andel av befolkningen med høyere utdanning i Os kommune.

09429: Personer 16 år og over, etter nivå og år. Os

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Folkehelse profilen for 2020 viser at Os kommune ligger nært landsgjennomsnittet på de fleste forhold.

(Forklaringstegn for folkehelseprofil rapporten)

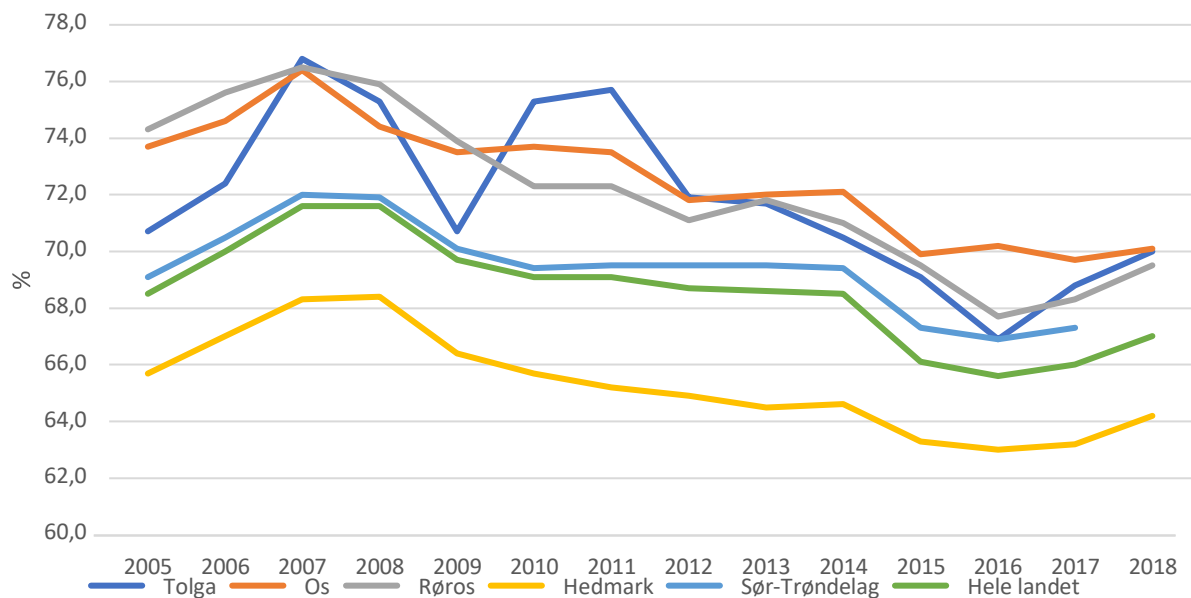
- Kommunen ligger signifikant bedre an enn landet som helhet
- Kommunen ligger signifikant dårligere an enn landet som helhet
- Kommunen er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Kommunen er signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Ikke testet for statistisk signifikans
- ◆ Verdien for fylket (ikke testet for statistisk signifikans)
- | Verdien for landet som helhet
- Variasjonen mellom kommunene i fylket
- De ti beste kommunene i landet

Tema	Indikator (klikkbare indikatornavn)	Kommune	Fylke	Norge	Enhet (*)	Folkehelsebarometer for Os
Befolkning	1 Andel over 80 år	6,7	5,5	4,2	prosent	
	2 Personer som bor alene, 45 år +	23,3	26,6	25,5	prosent	
Oppvekst og levekår	3 VGS eller høyere utdanning, 30-39 år	79	76	80	prosent	
	4 Lavinntekt (husholdninger)	7,5	7,5	7,4	prosent	
	5 Inntektsulikhet, P90/P10	2,6	2,6	2,8	-	
	6 Barn av enslige forsørgere	14	16	15	prosent	
	7 Stønad til livsopphold, 20-66 år	11	18	16	prosent (a,k)	
	8 Bor trangt, 0-17 år	16	14	19	prosent	
	9 Leier bolig, 45 år +	18	13	12	prosent	
	10 Trives på skolen, 10. klasse	87	86	85	prosent (k)	
	11 Laveste mestringsnivå i lesing, 5. kl.	23	24	24	prosent (k)	
	12 Frafall i videregående skole	11	21	20	prosent (k)	
	13 God drikkevannsforsyning	43	89	90	prosent	
	14 Andel tilknyttet vannverk	92	76	88	prosent	
Miljø, skader og ulykker	15 Luftkvalitet, fint svevestøv	2,1	4,6	5,4	µg/m³	
	16 Skader, behandlet i sykehus	15,4	14,2	13,7	per 1000 (a,k)	
	17 Vold, anmeldte tilfeller	-	5,3	6,9	per 1000	
	18 Fornøyd m/ lokalmiljø, Ungd. 2017-19	-	68	68	prosent (a,k)	
	19 Trygt i nærmiljøet, Ungdata 2017-19	-	87	85	prosent (a,k)	
	20 Kollektivtilbud, Ungdata 2017-19	-	54	63	prosent (a,k)	
	21 Fritidsorganisasjon, Ungd. 2017-19	-	63	65	prosent (a,k)	
	22 Ensomhet, Ungdata 2017-19	-	19	22	prosent (a,k)	
	23 Valgdeltakelse, 2019	72	63	65	prosent	
	24 Lite fysisk aktive, Ungd. 2017-19	-	15	14	prosent (a,k)	
	25 Røyking, kvinner	-	7,7	5	prosent (a)	
Helsestilstand	26 Forventet levealder, menn	79,9	78,8	79,4	år	
	27 Forventet levealder, kvinner	83,5	82,9	83,5	år	
	28 Utd.forskjeller i forventet levealder	-	5,3	4,9	år	
	29 Fornøyd med helsen, Ungd. 2017-19	-	70	70	prosent (a,k)	
	30 Psykiske sympt./lidelser	120	166	154	per 1000 (a,k)	
	31 Overvekt og fedme, 17 år	26	26	23	prosent (k)	
	32 Hjerter- og karsykdom	16,0	16,6	17,4	per 1000 (a,k)	
	33 Antibiotikabruk, resepter (ny def.)	233	297	306	per 1000 (a,k)	
	34 Vaksinasjonsdekning, meslinger, 9 år	93,5	95,7	96,0	prosent	

Næringsliv og sysselsetting

Sysselsettingsgraden er høyere i Os kommune enn landsgjennomsnittet og gjennomsnittet i fylkene Hedmark og Sør-Trøndelag.

06445: Sysselsatte i prosent av befolkningen 15 – 74 år.

Tabellen 1.1.6 viser hvordan antall arbeidsplasser har utviklet seg i Os i ulike bransjer og sektorer siden 2000. Næringslivet er delt opp i ulike næringstyper.

Basisnæringene er satt sammen av de mest konkurranseutsatte bransjene. Dette er bransjer der de fleste bedriftene konkurrerer på et nasjonalt eller internasjonalt marked. Det er særlig innen landbruk og verkstedindustri som har merket størst nedgang i sysselsetting i Os. Økende sysselsetting innenfor prosessindustrien viser mulig potensiale for fremtidig vekst.

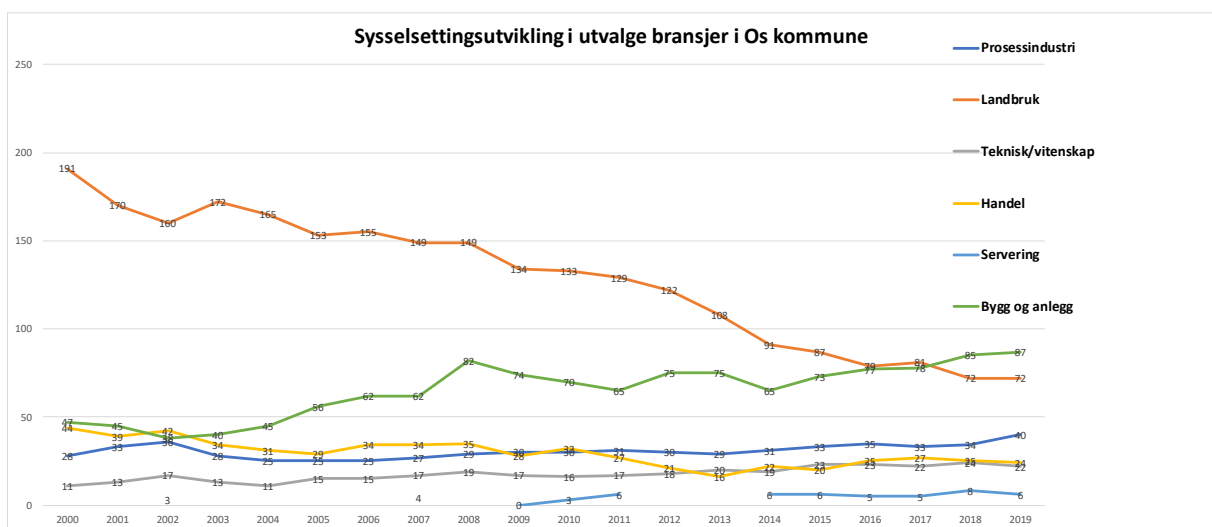
Besøksnæringene består av bransjer der bedriftene er avhengig av at kundene møter opp personlig. Det er bransjer som blir positivt påvirket av besøk. Innenfor handel er nedgangen på arbeidsplasser særlig stor over hele perioden.

De regionale næringene består av bransjer som hovedsakelig konkurrerer i et regionalt marked.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Vekst
Anna industri	26	30	16	20	16	16	21	20	20	21	18	16	5	20	15	19	18	19	19	19	0
Næringsmidler	3	-	3	0	0	0	6	5	4	5	4	7	9	8	11	9	10	10	10	14	0
Olje- og gassutvinning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Prosessindustri	28	33	36	28	25	25	25	27	29	30	30	31	30	29	31	33	35	33	34	40	1
Verktedindustri	31	28	26	27	23	25	27	29	25	25	24	25	25	24	24	21	19	22	19	19	-3
Fisk	0	0	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gruve	6	4	3	-	-	-	-	-	3	4	5	5	6	3	4	6	6	8	10	13	2
Landbruk	191	170	160	172	165	153	155	149	149	134	133	129	122	108	91	87	79	81	72	72	-9
Olje- og gass tjenester	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Teknisk/vitenskap	11	13	17	13	11	15	15	17	19	17	16	17	18	20	19	23	23	22	24	22	2
Tele og IKT	0	0	0	0	0	0	0	-	-	-	0	-	0	-	0	0	0	0	0	0	0
Basis	296	280	262	262	242	236	252	250	251	238	230	231	215	214	195	198	190	195	188	199	-7
Aktivitet	8	14	13	22	18	27	22	14	12	11	11	9	6	9	10	13	14	13	10	12	-3
Handel	44	39	42	34	31	29	34	34	35	28	32	27	21	16	22	20	25	27	25	24	-2
Overnatting	-	-	0	0	-	0	0	0	0	0	0	0	-	0	-	0	-	-	0	0	-1
Servering	-	-	3	-	-	-	-	4	-	0	3	6	-	-	6	6	5	5	8	6	3
Besøk	54	56	58	58	51	57	57	52	48	39	46	42	30	27	39	39	45	46	43	42	-3
Agentur og Engros	30	32	26	33	31	30	31	30	29	32	30	28	35	31	28	20	21	24	20	20	-4
Bygg og anlegg	47	45	38	40	45	56	62	62	82	74	70	65	75	75	65	73	77	78	85	87	7
Diverse	7	8	13	19	17	9	9	7	10	12	7	4	5	6	12	15	13	11	19	25	8
Finans, eiendom, utleie	14	15	17	16	16	15	16	26	10	15	11	11	9	10	16	15	15	15	19	18	4
Forr tjenesteyting	3	7	8	9	9	9	13	9	11	11	15	22	19	18	15	15	13	17	15	18	-2
Transport	16	13	9	13	24	19	23	25	23	21	14	13	9	12	9	9	3	3	0	-	-3
Utleie av arbeidskraft	45	37	40	44	48	22	21	43	37	48	41	59	43	39	48	36	40	33	27	30	-6
Regional	162	157	151	174	190	160	175	202	202	213	188	202	195	191	193	183	182	181	185	199	4
Lokale næringer	29	32	28	18	20	17	18	19	24	27	30	31	26	31	30	18	16	13	14	14	1
Privat	541	525	499	512	503	470	502	523	525	517	494	506	466	463	457	438	433	435	430	454	-5
Kommune	243	274	257	248	243	252	271	255	235	250	263	257	276	274	281	289	284	281	277	264	-4
Stat	17	21	14	20	12	11	13	13	12	13	8	17	16	13	16	16	18	11	10	9	-1
Fylke	4	4	3	3	3	4	3	3	3	3	3	-	3	3	3	3	3	3	3	3	0
Offentlig	264	299	274	271	258	267	287	271	250	266	274	276	295	290	300	308	305	295	290	276	-5
Total	805	824	773	783	761	737	789	794	775	783	768	782	761	753	757	746	738	730	720	730	-10

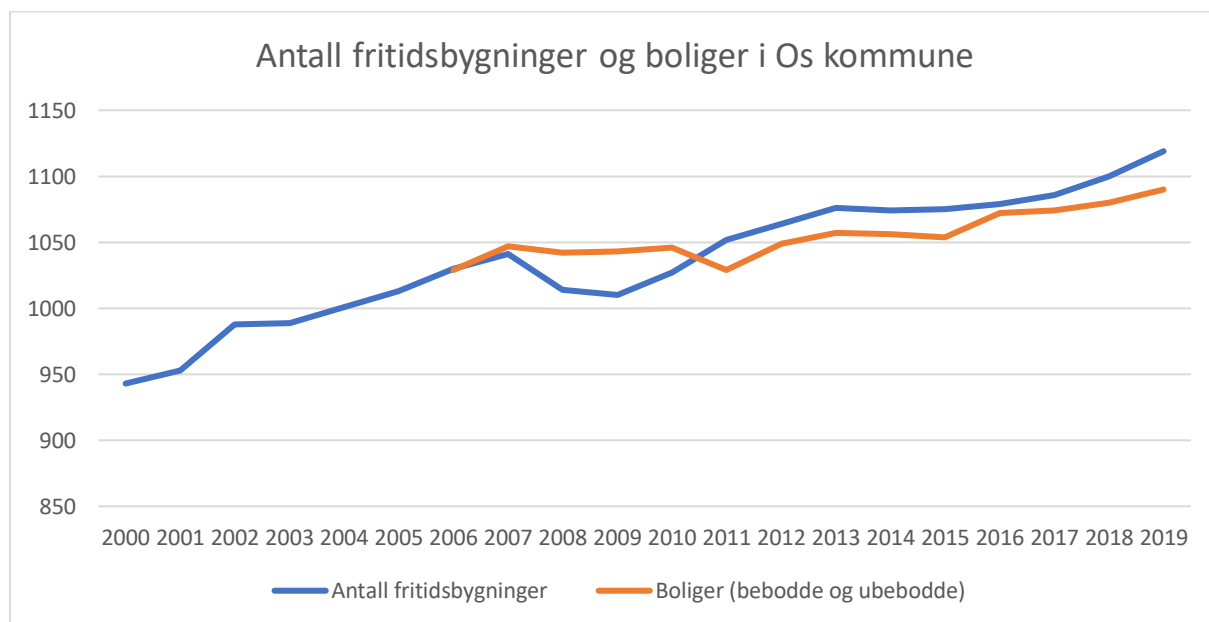
Tabell 1.1.6 Antall arbeidsplasser og vekst det siste året, bransjevis

En sammenligning av veksten i ulike bransjer i Os kommune viser at bygg og anlegg har forbigått landbruk i sysselsetting.

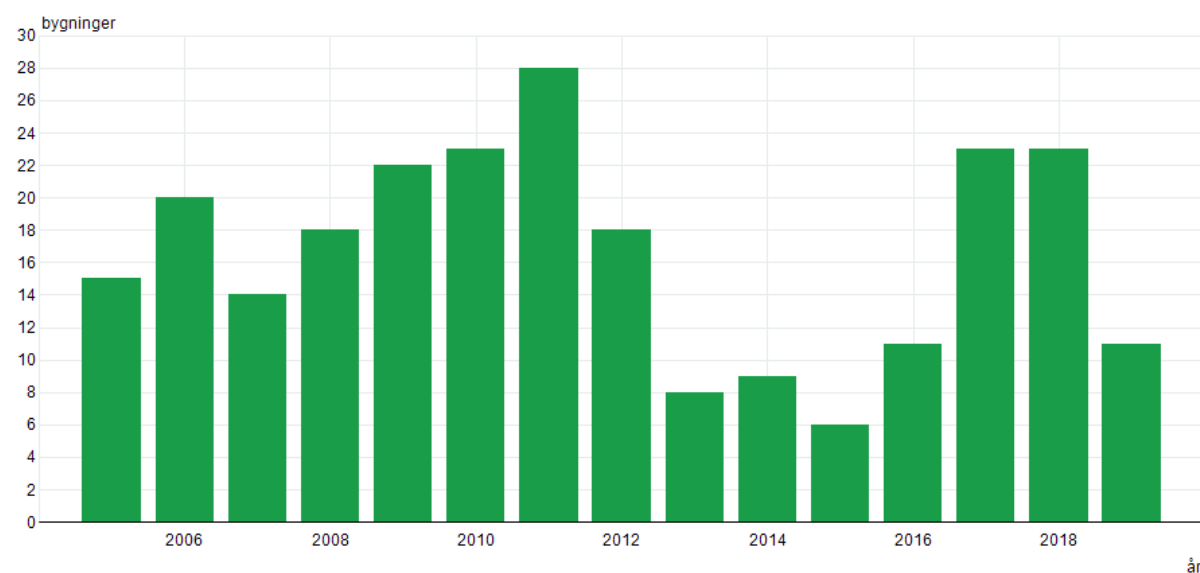
Boligbygging

Kommunen og regionen har en relativt stor andel fritidsboliger i forhold til boliger. Trenden viser at antall fritidsboliger i Os kommune øker mer enn for boliger. En relativt stor andel fritidsboliger bidrar i liten grad til økt fast bosetting.

Det er svak nedgang i byggeaktivitet for fritidsboliger.

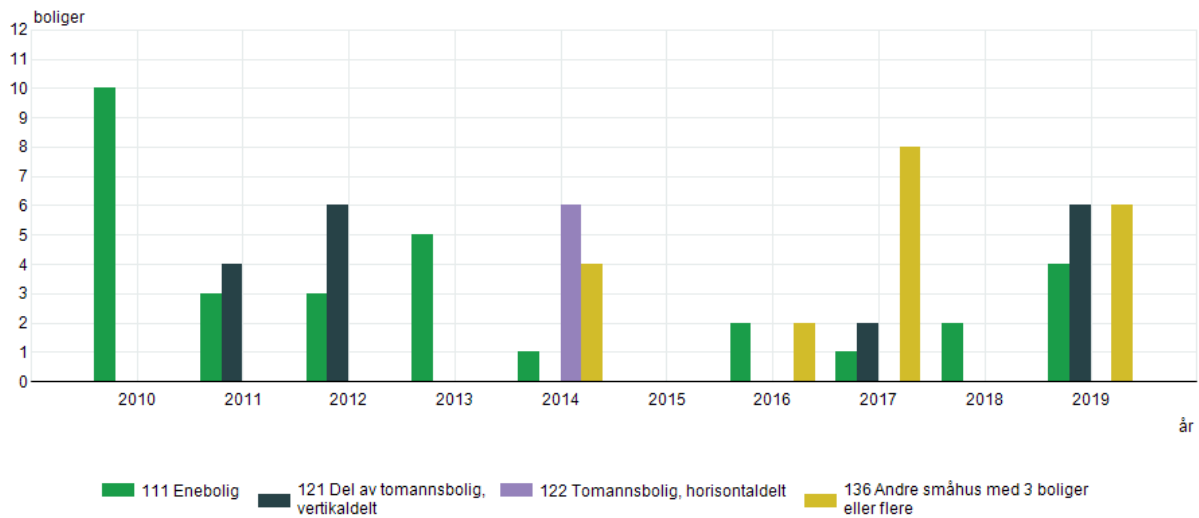
06952: Byggeareal. Fritidsbygninger, etter år. Os (Hedmark) (1976-2019), Igangsatte fritidsbygninger. Tilbygg/påbygg er inkludert.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Det bygges mest eneboliger, vertikaldelte tomannsboliger og småhus med flere boenheter i Os. Tilbudet av boligtyper er variert og tilpasset befolkningsutviklingen.

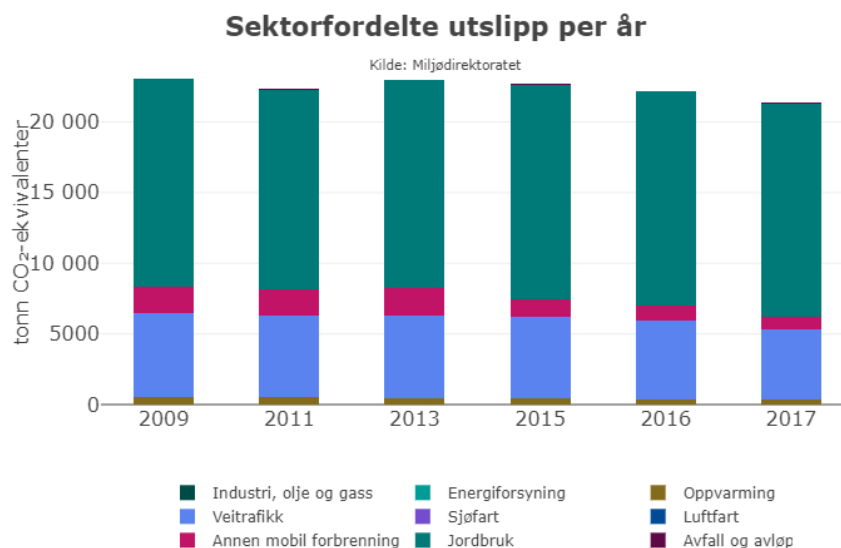
05940: Boligbygg, etter bygningstype og år. Os, Igangsatte boliger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Miljø og klima

En av de største utfordringene i Os kommune er at hoveddelen av kommunens utslipp kommer fra transportsektoren og landbrukssektoren. Ca. ¾ av utslippet målt i tonn CO₂-ekvivalenter stammer fra jordbruk.

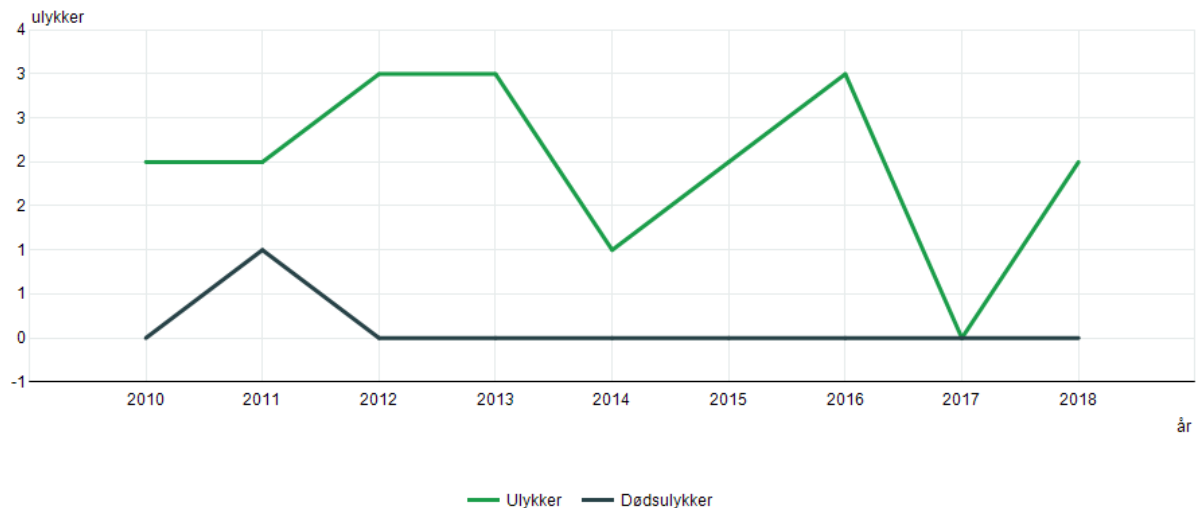

Transport og infrastrukturbygging

Ifølge statistikken fra Statens vegvesen ligger års døgntrafikken gjennom Os sentrum på 2500 kjøretøy. Andelen tunge kjøretøy utgjorde 12 % av års døgntrafikken i 2019.

Tallet på trafikkulykker er lavt i Os kommune.

12044: Personer drept eller skadd i veitrafikkulykker, Os

Kilde: Statistisk sentralbyrå

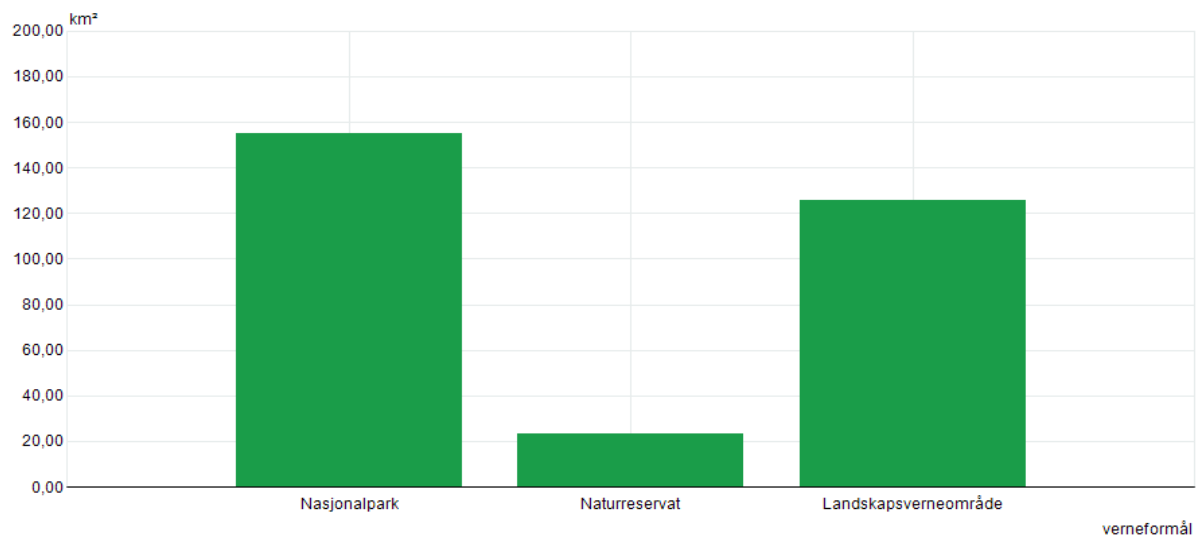
Når det gjelder infrastruktur, er oppgradering av bredbånd/alternative løsninger for internettilkobling etterspurt og et prioritert satsingsområde i kommunen.

Langsiktig arealforvaltning

Arealforvaltningen må skje på grunnlag av satsingsområdene i kommuneplanens samfunnsdel. Det må utarbeides av helhetlige arealplaner som gir fleksibilitet, forutsigbarhet og langsiktighet i bruk og vern av arealer.

Betydelige deler av Os kommune sine arealer er vernet.

08936: Vernet areal, etter verneformål. Os, 2017.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Skog og mark utgjør den største delen av arealet i Os kommune.

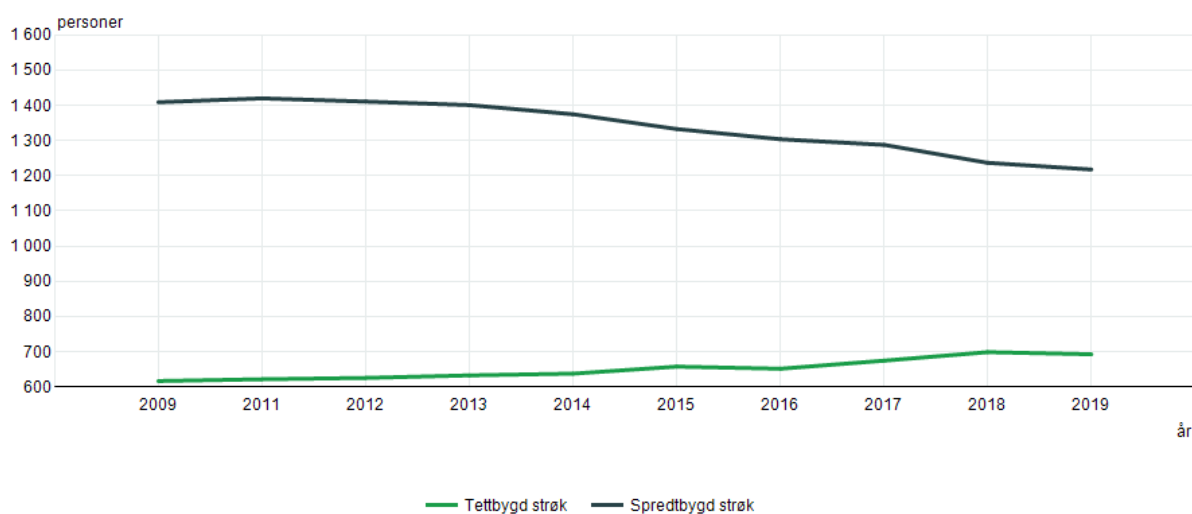
Statistikken viser at jordbruksarealet i Os kommune har økt de siste årene.

	Areal	
	2011	2019
Boligbebyggelse	0,65	0,66
Fritidsbebyggelse	1,12	1,11
Bebygd område for landbruk og fiske	1,58	1,44
Næring, offentlig og privat tjenesteyting	0,33	0,43
Undervisning og barnehage	0,03	0,03
Helse- og sosialinstitusjoner	0,02	0,02
Kultur og religiøse aktiviteter	0,03	0,03
Transport, telekommunikasjon og teknisk infrastruktur	4,88	4,88
Beredskapstjenester og Forsvaret	0,00	0,00
Grønne områder, idretts- og sportsområder	0,47	0,44
Uklassifisert bebyggelse og anlegg	0,04	0,19
Jordbruksareal	29,66	33,85
Skog	382,81	382,46
Åpen fastmark	478,03	456,64
Våtmark	103,19	119,83
Bart fjell, grus- og blokkmark	4,38	4,37
Varig snø, is og bre	0,00	0,00
Ferskvann	33,19	34,11
Uklassifisert ubebygd område	0,00	0,00

Spredt bosetting er vanlig i Os kommune, men er arealkrevende og genererer mye trafikk. Det gir også dårligere grunnlag for å løse transportbehovet med kollektivtransport og gangavstander til daglige gjøremål og medfører høyere kostnader til infrastruktur for kommunen.

Antall personer som bor i spredtbygde strøk i Os kommune synker, og antallet boende i tettbygdestrøk øker.

05212: Folkemengde, etter tettbygd/spredtbygd og år. Os

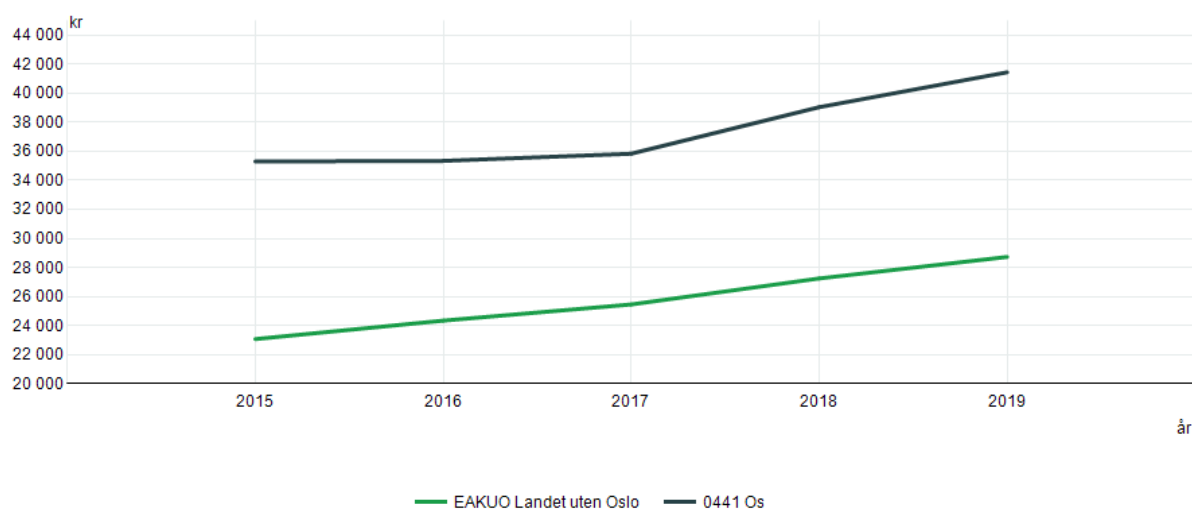

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kommunal forvaltning og tjenesteyting samt utfordringene framover innenfor kommunens tjenesteområder

Utgifter for helse og omsorg er mye høyere i Os kommune enn resten av landet. Trenden viser at utgiftene i Os kommune øker mer enn for resten av landet.

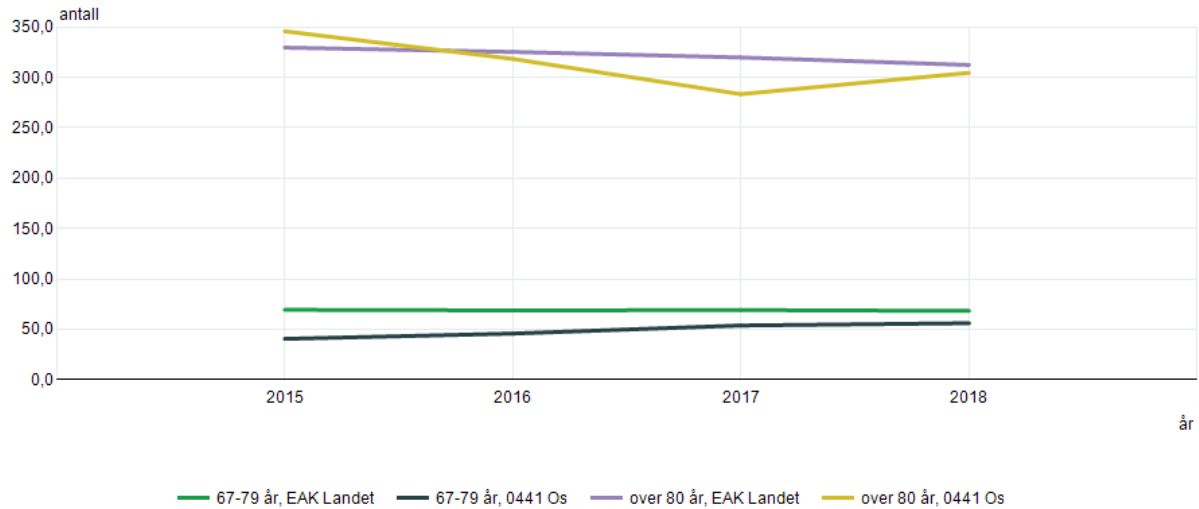
12209: Utgifter kommunale helse- og omsorgstjenester per innbygger (kr).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Antall hjemmetjenestebrukere har fått en positiv utvikling. Dette påvirker kostnadsnivået for kommunale tjenester i positiv retning. Denne sektoren er ellers svært kostnadskrevende for Os kommune.

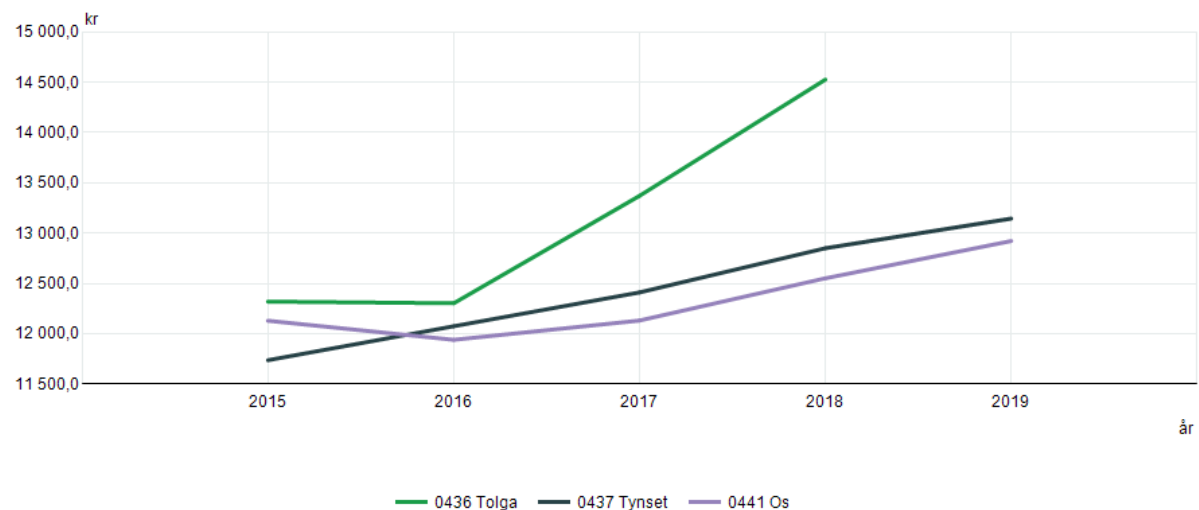
12003: Omsorgstjenester- Hjemmetjeneste, Omsorgstjenester - brukere per 1000 innbyggere.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Netto driftsutgifter per innbygger for drift av grunnskole har vært ca. 20 % over landsgjennomsnittet ikke medregnet Oslo. Merkostnadene sett opp mot landsgjennomsnittet har blitt redusert ned til litt over 10% i 2019. I forhold til både Tolga og Tynset kommuner har Os kommune lavere driftsutgifter per innbygger.

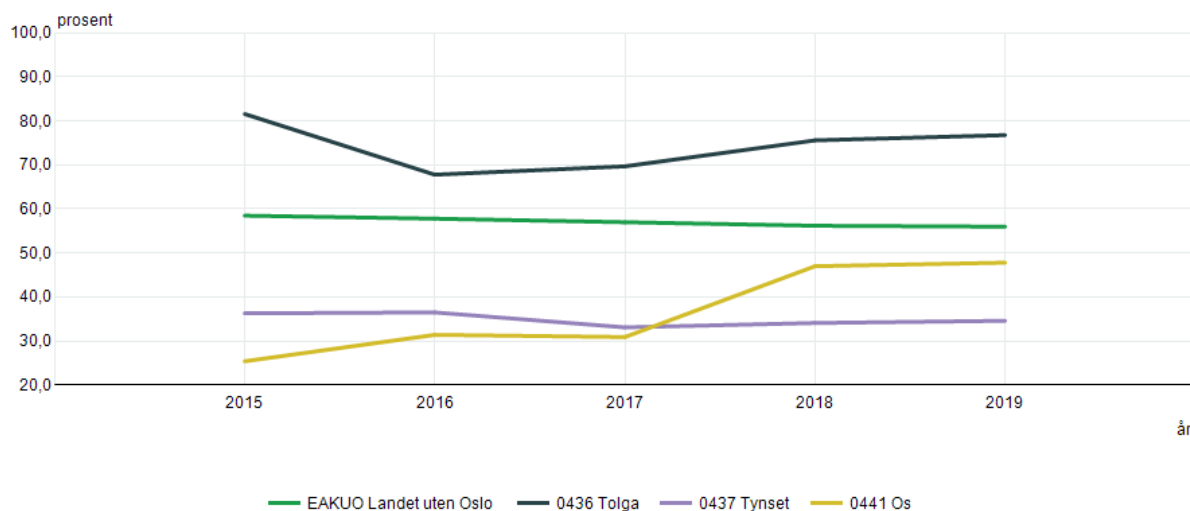
12283: Grunnskole, Netto driftsutgifter per innbygger (kr).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Antall barn i SFO har økt noe de siste årene men er fremdeles under landsgjennomsnittet.

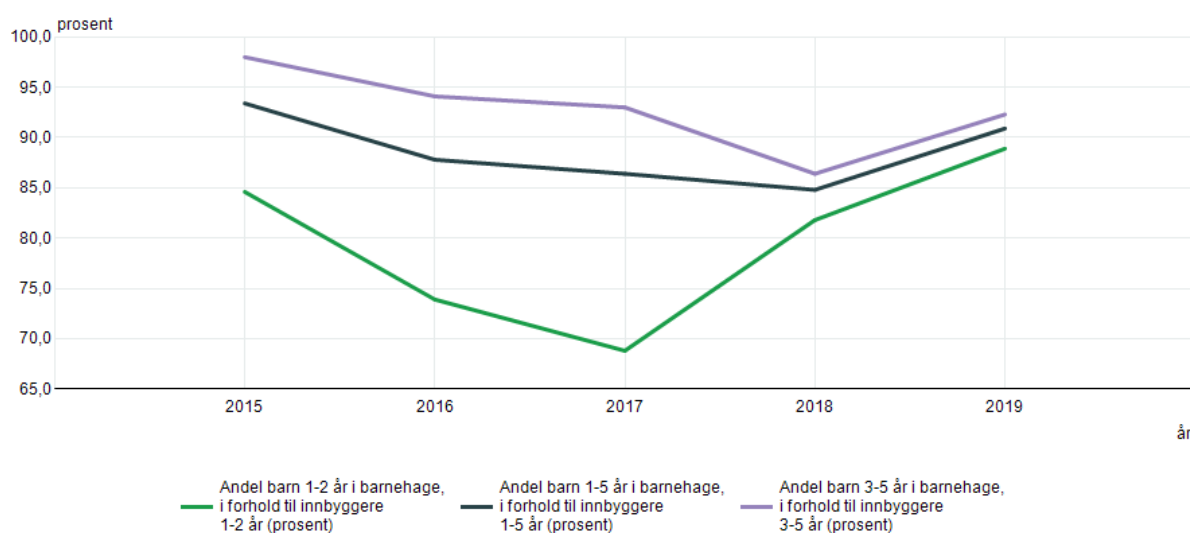
11975: Barn i SFO. Innbyggere 6-9 år i kommunal SFO (prosent).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

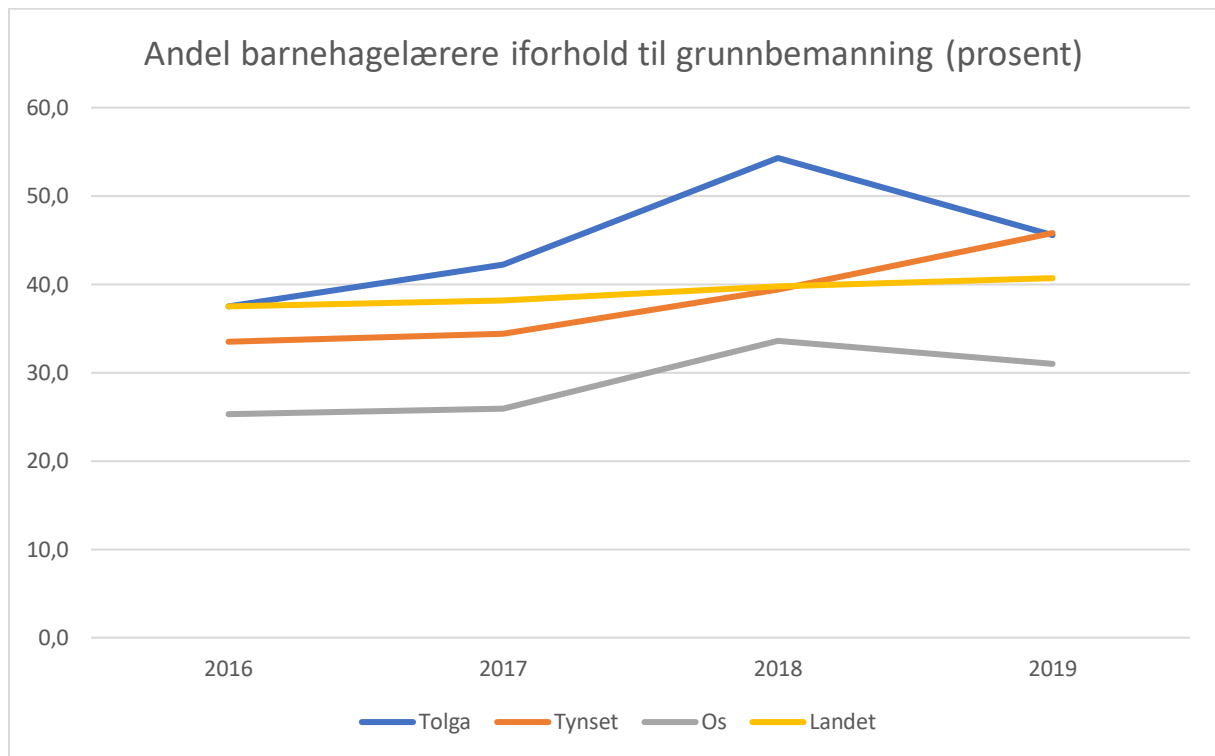
Antall prosent barn i alderen 1-5 år med barnehage plass er litt lavere i Os kommune enn landsgjennomsnittet, med henholdsvis 90,1 % og 92,1% i 2019. Antall barn i alderen 3-5 år med barnehageplass kommer dårligere ut - 92,3%, sammenlignet med landets 97,1%.

12562: Barn med barnehageplass. Os.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

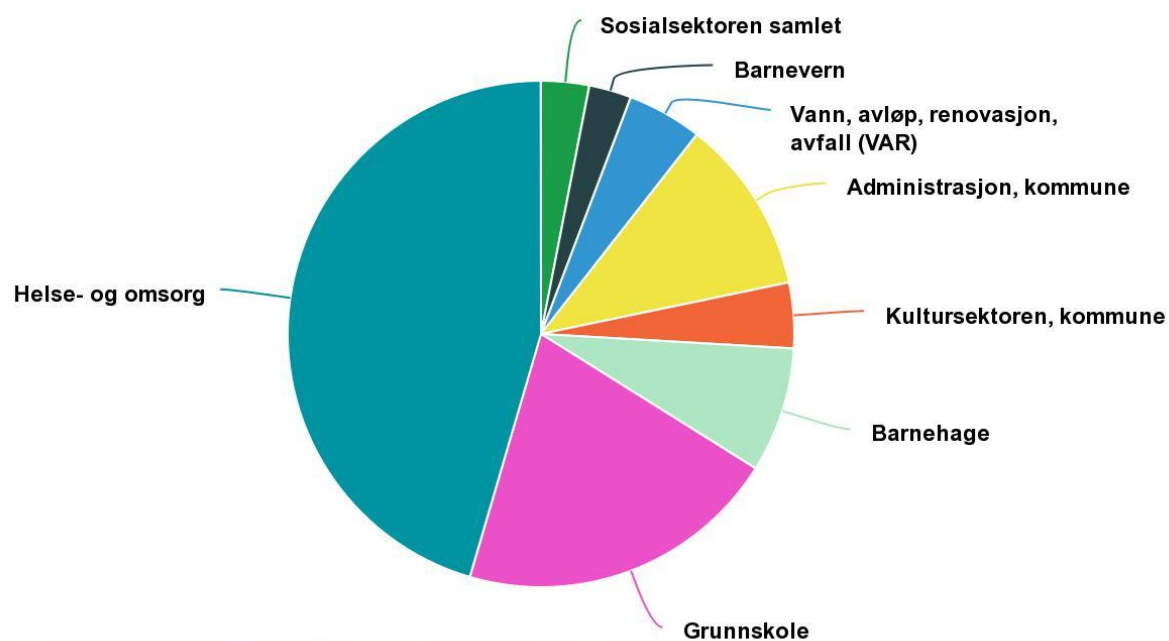
Os kommune har en mindre andel barnehagelærere i kommunale barnehager enn hos nabokommunene og sett opp mot landsgjennomsnittet.

Kommunal økonomi

Helse og omsorg utgjør den største delen, hele 37 %, av de kommunale utgiftene i Os kommune

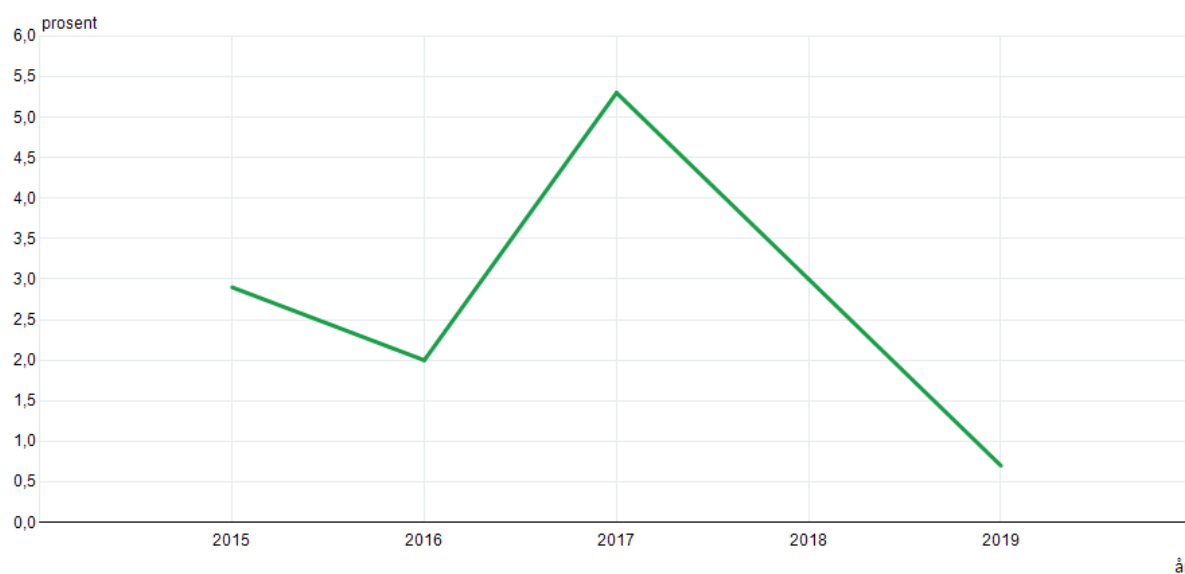
Utgifter etter utvalgte områder

Kommuneregnskap, Statistisk sentralbyrå

Driftsresultatet for Os kommune har sunket de siste årene.

12134: Netto driftresultat i prosent av brutto driftsinntekter. Os.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Del 2. Utfordringer, muligheter og prioritert planlegging

Befolkning

Os kommune er en distriktskommune med lav befolkning og stort areal.

Hovedutfordringen for Os er befolkningsnedgangen, og spesielt nedgangen i antall barn i skolealder. I tillegg til et synkende innbyggertall øker andelen av eldre innbyggere. Store avstander og endret demografisk sammensetning gjør lokalsamfunnene våre sårbare og det blir vanskelig å kunne balansere de forventninger og krav innbyggerne har til både det offentlige og frivillige tilbudet og det som reelt kan tilbys.

Os kommune er gunstig plassert med korte avstander fra viktige større tettsteder som Tynset og Røros og er godt egnet for å være en populær bokommune. Os vurderes allerede høyt som en attraktiv bokommune blant familier med små barn. Tiltrekking av nye innbyggere har lenge vært et mål for kommunen og det er derfor viktig å legge til rette for et variert utvalg av boliger til innflyttere med ulike behov.

Kommunen har følgende behov i planleggingen:

- Legge til rette for handel og gode møteplasser.
- Legge til rette for aktivt kulturliv.
- Legge til rette for klimariktig utbygging, universell utforming og nærfriluftsliv.
- Legge til rette for aldersvennlig stedsutvikling hvor både unge og eldre kan delta aktivt med sin erfaring, kunnskap, tid og overskudd.
- Legge til rette for inkluderende bo- og oppvekstmiljø.

Aktuelle planer i planperioden: Kommuneplanens arealdel, Kommunedelplan for Os sentrum, Kommunedelplan for Dalsbygda, Kommunedelplan for Tufsingdalen, Kommunedelplan idrett og friluftsliv i Os kommune (går ut i 2020), Barne- og ungdomsplan.

Levekår og folkehelse

Kommunen er gjennom lov forpliktet til å ha oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i sin befolkning.

Kommunen har på tvers av nivåer og sektorer ansvar for å fremme befolkningens helse, trivsel og gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen.

Resultater for Folkehelseundersøkelse om livskvalitet og nærmiljø (2019) viser at fleste trives godt i Os kommune. Tilgang til natur- og friluftsområder, gode kommunale tjenester, kulturtilbud og sossalsamvær i form av butikkbesøk, kontakter med naboer nevnes som de viktigste trivselsfaktorene i kommunen.

Kommunen har følgende behov i planleggingen:

- Legge til rette for fysisk aktivitet for innbyggere i alle aldersgrupper.
- Legge til rette for utjevning av sosiale forskjeller
- Sikre muligheter for de fleste å delta i arbeidslivet, frivillige og politiske aktiviteter.
- Legge til rette for mere hjemmebaserte tjenester.
- Legge til rette for gode helse og omsorgstjenester både for faste innbyggere og for økende tall av deltidsinnbyggere.

Aktuelle planer i planperioden: Folkehelseplan (ferdig i 2020), Helse og omsorgsplan (går ut i 2022), Rus og psykiatriplan (går ut i 2020), Barne- og ungdomsplan (ferdig i 2020), Kommunedelplan for idrett og friluftsliv (går ut 2020)

Næringsliv og sysselsetting

Høy andel av sysselsatte i kommunen er grunnlaget for høy verdiskapning.

Synkende befolkningstall samt utviklingen i de tradisjonelle næringene i kommunen skaper både utfordringer og muligheter. Det er nå færre som er sysselsatt i landbruket, men produksjonsnivået opprettholdes. Vekst i bygg og anleggssektoren viser at det er nå flere muligheter innen sekundærnæringene.

Os kommune har store muligheter for verdiskapning innen opplevelsesbasert reiseliv som omfatter næringer som overnatting, servering, opplevelser, formidling og transport. Både deltidsinnbyggere og kortidsbesøkende bidrar til økende etterspørsel etter lokal mat og autentiske opplevelser som gjør at primærnæringer og kultur blir en stadig viktigere del av den reiselivsbaserte verdikjeden. Et godt eksempel av høy verdiskapning innen tradisjonelle (primære næringer) kan være tilleggsnæringer i landbruket, der mange driver med utleie av jakt- og fiskerettigheter, camping, hytteutleie, gardsturisme, husflid/småindustri og videreforedling av råvarer til mat for salg.

Kommunen har følgende behov i planleggingen:

- Legge til rette for bærekraftige utviklings- og omstillingsprosesser.
- Legge til rette for arealer til både sekundære og tertiærnæringer.
- Legge til rette for utvikling av eksisterende og etablering av nye næringer basert på lokale natur- og kulturressurser.
- Legge til rette for bedre utnyttelse av Os som reiselivsdestinasjon.

Aktuelle planer i planperioden: Kommuneplanens arealdel, Strategisk næringsplan inkl. landbruk (ferdig i 2020), Klima og energiplan (går ut i 2020)

Boligbygging

Med over 1100 fritidsboliger og i underkant av 900 boliger regnes Os som en hyttekommune. Utvikling av Os som et attraktivt reisemål for ferie- og fritidsbesøk kan virke

positivt til fast bosetting. Sammen med jobbmuligheter og et godt handels- og tjenestetilbud vil økt turisme kunne føre til økt bolyst i kommunen, også for såkalte livsstilflyttere.

Utvikling av gode boligområder der folk vil/ønsker å bo med riktige boligtyper sentralt i kommunen er viktig for å styrke attraktiviteten av Os som bokommune. Bostedenes kvaliteter er viktig dersom målsetningen om verdiskaping, flere innbyggere og arbeidsplasser skal nås.

Det er ønskelig fra kommunen sin side å bidra til økt vekst og utvikling gjennom tilrettelegging for gode bolig- og næringstomter. Det er behov for flere, og mer fleksible boligtomter nærme sentrum, og det er ønskelig å se på egnede områder for nye boligfelt.

Kommunen har følgende behov i planleggingen:

- Legge til rette for flere attraktive boarealer i tilknytting både til sentrumsbaserte offentlige og private tjenester og i tilknytting til tilbudene i bygdene.
- Legge til rette for utvikling av godt reisemål som også er et godt sted å bo.

Aktuell planlegging i perioden: Kommuneplanens arealdel, Kommunedelplan for Os sentrum, Kommunedelplan for Dalsbygda, Kommunedelplan for Tufsingdalen, Strategisk næringsplan inkl. landbruk

Klima og miljøutfordringer

Klimaendringer kan i stor grad påvirke samfunnssikkerhet, infrastruktur, naturmiljø, kulturminner og kulturmiljø, befolkningens helse, og næringer som landbruk og bygg og anlegg. Både enkeltindivider, næringsliv og kommunen har et felles ansvar for å tilpasse seg klimaendringene. Det er derfor viktig å ha tilgjengelig og oppdatert kunnskap om klima i Os kommune, ventede endringer, konsekvenser av disse og mulige tiltak for tilpasning.

I Os er det jordbruk og veitrafikk som er de største utslippskildene til klimagasser. Utslippene fra veitrafikk er knyttet til vår geografi, med spredt bosetting, mindre kollektivtilbud og dermed økt behov for bil.

Skogen er en viktig ressurs i Os, og representerer flere perspektiver i energi- og klimasammenheng. Skogen binder store mengder CO₂ (drivhusgass), påvirker vårt miljøansvar gjennom det biologiske mangfoldet og kulturlandskapet, er helsefremmende og bidrar til rensing av vann og luft.

Den viktigste årsaken til tapet av naturmangfold i Os kommune er at artenes leveområder blir forringet eller går tapt som følge av endret arealbruk. Avskoging, drenering, gjengroing, oppdyrking, nedbygging og oppdemming er noen eksempler på hvordan vi endrer artenes leveområder gjennom vår bruk av arealene. Forurensning, overhøsting, fremmede arter og klimaendringer gir også tap av naturmangfold.

Os har en sterk og stolt kulturarv. Som ansvarlig for planlegging, stedsutvikling, byggesaker, miljø, kultur og landbruk, har kommunen et stort ansvar og en viktig rolle i forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer. I tillegg har kommunen også en viktig rolle i finansiering og gjennomføring av tiltak.

Kommunen har følgende behov i planleggingen:

- Legge til rette for kartlegging av økosystemer og arealbruk, risiko- og sårbarhetsanalyser, inkludert vurdering av skred- og flomfare.
- Legge til rette for reduksjon av utslippene fra landbruk og trafikk
- Legge til rette for fornybare energikilder
- Legge til rette for reduksjon av avfall
- Legge til rette for bærekraftig reiseliv
- Legge til rette for verdiskapning innen natur- og kulturarvfeltet

Aktuelle planer i planperioden: Kommuneplanens arealdel, Kommunedelplan for Os sentrum, Kommunedelplan for Dalsbygda, Kommunedelplan for Tufsingdalen, strategisk næringsplan inkl. landbruk (ferdig i 2020), Klima og energiplan (går ut i 2020), Beredskapsplan, Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø (ferdig i 2020)

Transport og bygging av infrastruktur

Det er viktig at i den lokale areal- og transportplanleggingen i Os boliger, arbeidsplasser og servicetilbud lokaliseres slik at flest mulig kan gå og sykle i hverdagen. For mange er redusert bilavhengighet attraktivt i seg selv, og kan bidra til økt trivsel, bedre helse og mindre klimagassutslipp.

Digital infrastruktur og innovativ bruk av IKT er en stadig viktigere faktor for kommunen, bedrifter og innbyggere. Å sikre bedre dekning og hastighet på bredbånd også i bygdene rundt Os er avgjørende. Med gode digitale forbindelser er det enklere for bedrifter å fortsatt være lokalisert der de er i dag og samtidig benytte seg av og ansette nøkkelkompetanse som bor andre steder. Samtidig er det mulig for arbeidstakere å bosette seg lenger unna arbeidsstedet enn hva som er akseptabelt for daglig pendling. Dette vil kunne bidra til å gjøre det attraktivt for familier å bosette seg i grender selv om det ikke lokalt er aktuelle jobber for begge foreldre.

Kommunen har følgende behov i planleggingen:

- Legge til rette for at utbygging av infrastruktur skal skje i sammenheng med bolig/næringsutbygging
- Legge til rette for digitalisering av flere offentlige tjenester

Aktuelle planer i planperioden: Kommuneplanens arealdel, Kommunedelplan for Os sentrum, Kommunedelplan for Dalsbygda, Kommunedelplan for Tufsingdalen, Strategisk næringsplan inkl. landbruk (ferdig i 2020), Klima og energiplan (går ut i 2020),

Langsiktig arealforvaltning

Gjennom arealplanleggingen er kommunen en viktig aktør i arbeidet med sikring av arealer som har betydning for befolkningen og næringslivet.

Os kommune har stort areal og store naturressurser og stor andel av vernet natur.

De viktigste arealbaserte naturressursene i Os kommune er skog, fruktbar jord og store beiteressurser og vann. Arealbaserte naturressurser legger grunnlaget for det som produseres i kommunen. I tillegg er naturen og naturressursene verdifulle for reiselivet, friluftslivet, jakt og fiske.

Jordbruksarealer utgjør en betydelig og viktig del av bruksareal i Os kommune. Jordbruket sysselsetter mange personer i Os kommune, og den samlede verdiskapingen i landbruket er betydelig for kommunen. Utmarka med beiteressursene er en viktig del av jordbruket i Os. Beiteressursene i utmarka må også deles med andre utmarksbeitende dyr, skogbruk, jakt og friluftsliv. I tillegg har Os kommune over 1100 fritidsboliger hvorav en del av disse er plassert i beiteområder.

Spredt bosetting, etablering av stadig nye byggefelter for fritidsboliger i natur- og friluftsområder og næringstomter som ligger relativt spredt skaper store utfordringer for arealforvaltningen i kommunen.

Kommunen har følgende behov i planleggingen:

- Legge til rette for arealforvaltningen som skjer på grunnlag av helhetlige arealplaner. som gir fleksibilitet, forutsigbarhet og langsiktighet i bruk og vern av arealer.
- Legge til rette for langsiktige løsninger innen forvaltning av kommunens arealer.
- Legge til rette for balansen mellom bevaring og tilrettelegging av naturområder og arealer som daner grunnlag for en bærekraftig forvaltning av de tilgjengelige naturressursene, bærekraftig lokalsamfunn og bærekraftig reiseliv.
- Legge til rette for økende grad av bolig og fritidsbolig utbygging skal skje ved fortetting.
- Vurdere utarbeidelse av arealstrategi for Os kommune for fastlegging av prinsippene for disponering av kommunens arealer.

Aktuelle planer i planperioden: Kommuneplanens arealdel, Kommunedelplan for Os sentrum, Kommunedelplan for Dalsbygda, Kommunedelplan for Tufsingdalen, Strategisk næringsplan inkl. landbruk (ferdig i 2020), Klima og energiplan (går ut i 2020)

Kommunal forvaltning og tjenesteyting

Kommunenes fremste rolle er å levere gode tjenester til sine innbyggere, for eksempel innen helse og omsorg, skole og barnehage. Det vil generelt være viktig å fortsatt ha kontinuerlig fokus på endring og effektivisering av kommunale tjenester slik at tjenesteleveringen blir best mulig for innbyggerne.

Det har vært og det vil fortsatt være en nedgang i elevtallet i Os kommune. Dette vil kunne medføre endringer i skole- og tilbudsstruktur for fremtiden. Det er viktig for kommunen å opprettholde gode kultur- og fritidstilbud til barn og ungdom.

Vann- og avløpssektoren har et stort behov for rehabilitering av eksisterende anlegg,

Kommunen har følgende behov i planleggingen:

- Legge til rette for videre effektivisering av kommunale tjenester.

Aktuelle planer i planperioden: Folkehelseplan (ferdig i 2020), Helse og omsorgsplan (går ut i 2022), Rus og psykiatriplan (går ut i 2020), Kommunedelplan for barn og unge (ferdig i 2020), Kommunedelplan for idrett og friluftsliv (går ut 2020), Kommuneplan for vann og avløp.

Kommunal økonomi

Dersom prognosene for folketallsutvikling for Os kommune er riktige, vil folketallsutviklingen være en av de største utfordringene for kommunen.

Det er kun når vi klarer å ha en stabil eller økende befolkningsutvikling, at vi kan forsvare tjenestenivået vi har i dag. En nedgang i folketall resulterer i en tjenestereduksjon, selv om vi klarer å effektivisere oss på noen områder. Vi har også sett at endringer i såkalte alderskategorier kan gi store utslag.

Kommunens vesentligste kostnader i tjenesteproduksjon er i hovedsak knyttet til gruppen 0-15 år og de over 67 år.

Kommunens ønske er at vi skal øke innbyggertallet på sikt og være en attraktiv kommune for yngre familier. Det ligger store inntekter i forhold til frie inntekter for enhver økning. Ikke minst kan befolkningsvekst bidra til stabil tjenesteyting.

Aktuelle planer i planperioden: Økonomiplan 2020-2023 og årsbudsjett 2020.

Oppsummering

Kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel er kommunens viktigste plan, og tar stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2025 ble vedtatt 17.06.2015 og består av fire innsatsområder:

- Vekst og utvikling,
- Levende lokalsamfunn,
- Kommunen som tjenesteprodusent og samfunnsutvikler,
- En del av regionen.

Samfunnsdelen har fortsatt et innhold som er langt på veg er hensiktsmessig som grunnlag for kommunens videre drift og utvikling. Det anbefales at planen videreføres i denne kommunestyreperioden.

Kommuneplanens arealdel

Arealanleggingen i kommunen skal gjenspeile satsningsområder i kommuneplanens samfunnsdel og bør foregå i tråd med de endringene som foregår i samfunnet og det er viktig å utnytte de mulighetene kommunen har via planleggingen til å påvirke utviklingstrendene.

Planleggingen har som formål å fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. Planlegging skal skje i henhold til plan- og bygningsloven. Viktige hensyns om gode bomiljø, oppvekst og levevilkår, helseperspektivet og skal ivaretas i planleggingen. Den gir føringer for hvordan kommunens arealer skal forvaltes gjennom arealplaner.

Gjeldende kommuneplanens arealdel 2008-2018 ble vedtatt i 2008 og er felles for Os og Tolga kommuner med felles planbestemmelser og adskilte plankart. Arealdelen er utarbeidet etter plan- og bygningsloven av 1985. Det ble ikke utarbeidet planbeskrivelse i tilknytning til planprosessen. Kommuneplanen for perioden 2003-2013 hadde en tekstdel og for perioden 2008-2013 ble det laget en enkel planbeskrivelse. Ingen av disse er revidert.

Det er i tillegg tre kommunedelplaner for tre tettsteder i Os kommune som også ble vedtatt i 2008. Kommunedelplan for Hummelfjell ble revidert og vedtatt i 2011.

I planstrategien for Os kommune 2016-2019 ble det konkludert at det er kun behov for å gjøre mindre endringer og tilpasninger i kommuneplanens arealdel. Det ble i tillegg kartlagt behov for utarbeiding av ny kommunedelplan for Os sentrum med fokus på fremtidige boligområder. Områdereguleringsplanen «Stasjonsbyen Os» ble vedtatt i slutten av 2019.

Kommunen er halvveis i prosessen med en delrevisjon av kommuneplanens arealdel med tema fritidsbebyggelse, seterområder og næring. Bakgrunnen for oppstart med dette planarbeidet er at Os kommune opplever stadig ulike problemstillinger tilknyttet etablering av fritidsbebyggelse som ikke er avklart i overordnet plan. Det har knyttet seg spesielt mange problemstillinger til fritidsbebyggelse i seterområder i LNF. Dette medfører mange dispensasjonsbehandlinger som er tidskrevende for kommunen. Revisjon forventes ferdig i 2020.

Revisjonstemaet omfatter ikke boliger og andre aktuelle temaer som fritids- og turistformål, og svarer derfor ikke helt behovene kommunen har i dag.

Det anbefales full revisjon av kommuneplanens arealdel i planperioden 2020-2023.

Andre planer

Flere del- og tema/sektor planer for Os kommune skal revideres eller sluttbehandles allerede i 2020.

Oversikt over aktuelle planer i Os kommune i perioden 2020 – 2023

X- (sort kryss) viser når planer forventes sluttbehandlet

X- (rødt kryss) viser oppstart av planarbeid

Plandokument	Sist behandlet	2020	2021	2022	2023
Kommuneplan					
Samfunnsdel 2015-2025	2015				
Arealdel 2008–2018	2008		X		X
Delrevisjon av kommuneplanens arealdel. Tema- fritidsbebyggelse, seterområder og næring		X			
Økonomiplan 2020-2023 og årsbudsjett	2019	X	X	X	X
Kommunedelplaner					
Idrett og friluftsliv i Os kommune 2016-2020	2016	X			
Klima og energiplan	2010				
Interkommunal plan for klima og energi med handlingsdel for Os kommune	Prosjektarbeidet er påbegynt	X			
Kulturminner og kulturmiljø	Ny	X			
Kommunedelplan for barn og unge	1996	X			
Kommunedelplan for avfall og miljø 2019-2025 (interkommunal)	2019				
Temaplaner/sektorplaner					
Strategisk næringsplan inkl. landbruk	2016	X			
Hovedplan for vann og avløp 2020-2025	1998 (kun avløp)	X			
Folkehelseplan	Ny	X			
Helse og omsorgsplan 2018-2022	2017				X
Rus og psykiatriplan 2017-2020	2017		X		
Smittevernplan	2019				
Beredskapsplan	2014		X		

Oversikten er ikke komplett, og det må påregnes at det tilkommer flere planer i planperioden, og /eller endringer.